

NASLIJEĐENA MJESTA U PROCESIMA PROMJENA I UPRAVLJANJE PROMJENAMA

HERITAGE PLACES IN CHANGING AND MANAGING CHANGE

dr.sc. Biserka Dumbović-Bilušić, d.i.a.
Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Rijeci

NASLIJEĐENA MJESTA U PROCESIMA PROMJENA I UPRAVLJANJE PROMJENAMA

HERITAGE PLACES IN CHANGING AND MANAGING CHANGE

- KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE
- PROMJENE I PRITISCI RAZVOJA
- TEORIJSKI OKVIR PLANIRANJA I UPRAVLJANJA BAŠTINOM
- ODRŽIVOST I RAZVOJ

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- NASLIJEĐENA MJESTA - HERITAGE SITES
- KULTURNA BAŠTINA - KULTURNA DOBRA ZAŠTIĆENA I EVIDENTIRANA
- KULTURNO POVIJESNE CJELINE: POVIJESNA JEZGRA GRADA /HISTORIC CORE
URBANISTIČKO ARHITEKTONSKA CJELINA/ GROUP OF BUILDINGS
- VENECIJANSKA POVELJA (1964) - UNESCO (1992)- EUROPEAN LANDSCAPE CONVENTION (2000) VIENNA MEMORANDUM (2005)
- KULTURNI KRAJOLICI /CULTURAL LANDSCAPES/HISTORIC URBAN LANDSCAPES

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

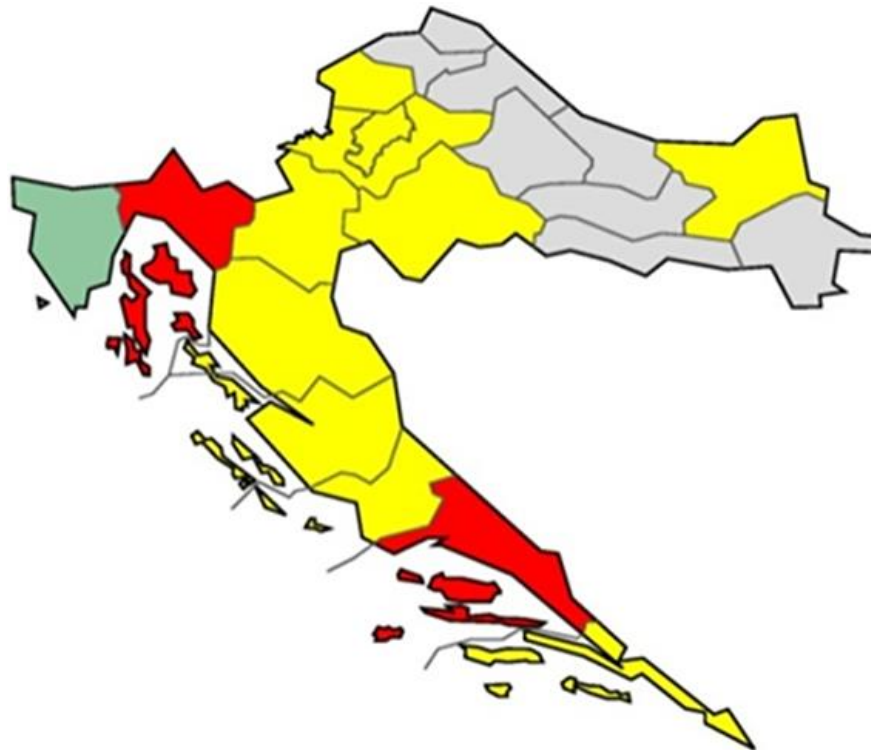
- KONTAKTNO PODRUČJE/BUFFER ZONE - OKOLINA/SETTING
- SETTING/OKOLINA/OKRUŽENJE baštinskog objekta, lokaliteta ili zone definira se kao neposredno i šire područje koje je dio, ili doprinosi njegovom značaju i jedinstvenosti. Osim fizičkih i vizualnih aspekata, okolina uključuje interakciju s prirodnim okruženjem, bivše ili postojeće društvene i duhovne tradicije, običaje, tradicionalna znanja, aktivnosti i druge nematerijalne oblike kulturne baštine koji su oblikovali prostor, kao i njegov dinamički društveni i ekonomski kontekst. (ICOMOS 2005, Xi'an Deklaracija o očuvanju baštinskih struktura, lokaliteta i zona)
- KONZERVATORSKI PLAN /Conservation plan /Burra povelja 1983.
- PLAN UPRAVLJANJA/Management plan

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- **Kulturno povijesne cjeline prema Registru kulturnih dobara RH:** kulturno povijesna cjelina naselja, urbana cjelina, ruralna cjelina, tehnološki park industrije, povijesna jezgra, industrijska cjelina, grupa zgrada, arheološka zona, etnografska zona, hidroarheološka zona, pastirski stan, groblje, park, perivoj,...

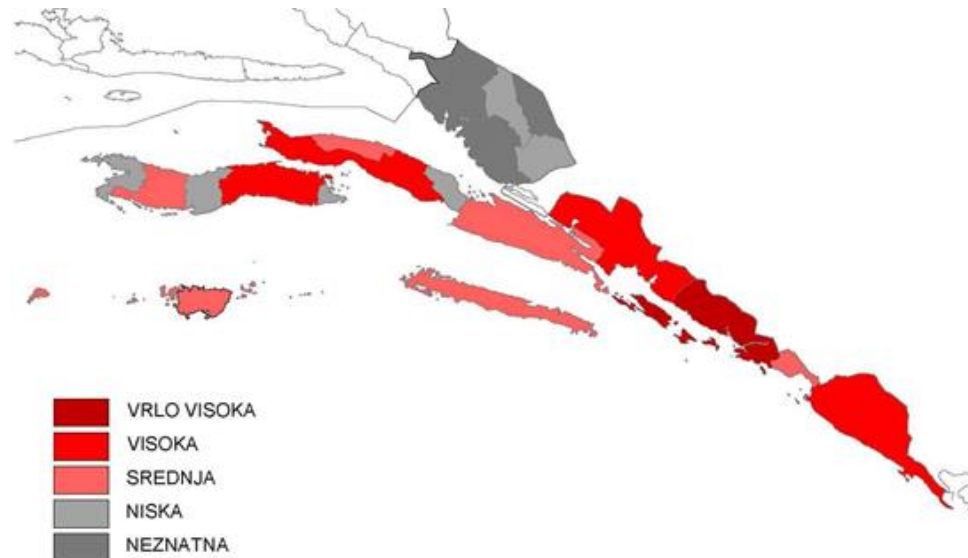
ZUPANIJA	KULT. POVIJESNE CJELINE
PRIMORSKO-GORANSKA	97
SPLITSKO-DALMATINSKA	85
ISTARSKA	50
GRAD ZAGREB	35
ZAGREBAČKA	21
ZADARSKA	19
SISAČKO-MOSLAVAČKA	19
ŠIBENSKO-KNINSKA	17
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	16
LIČKO-SENJSKA	14
OSJEČKO-BARANJSKA	15
KARLOVAČKA	13
KRAPINSKO-ZAGORSKA	12
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	8
POŽEŠKO-SLAVONSKA	5
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	5
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	2
VARAŽDINSKA	4
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	3
MEĐIMURSKA	3
BRODSKO-POSAVSKA	2

U Registar kulturnih dobara RH upisano:
9430 kulturnih dobara
6810 nepokretnih kulturnih dobara
590 kulturno-povijesnih cjelina
360 urbane i ruralne cjeline
13 kulturnih krajolika
6207 pojedinačnih nepokretnih kulturnih dobara
174 nematerijalne baštine
nešto više od 100 konzervatora u sustavu Ministarstva kulture
20% cjelina ima konzervatorsku podlogu UPU NASELJA ???

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- EVIDENTIRANA BAŠTINA u sustavu prostorno planske dokumentacije
- mjere zaštite kulturne baštine u Prostornom planu Županije - Prostornom planu Grada / Općine – nadležnost za provođenje?
- LOKALNA DOBRA – KULTURNA DOBRA LOKALNOG ZNAČAJA
- FARO KONVENCIJA

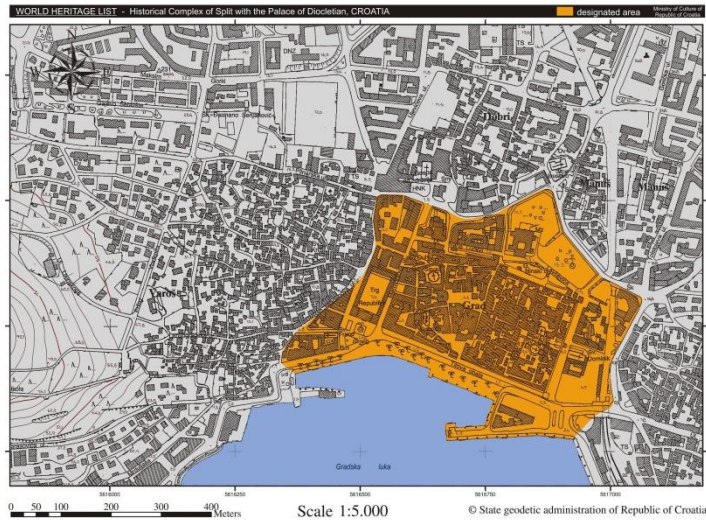

ZASTUPLJENOST KULTURNE BAŠTINE DUBROVAČKO NERETVANSKE ŽUPANIJE				
	Grad/Općina	Zaštićeno kulturno dobro	Evidentirano	Ukupno
1	Dubrovnik	322*	298	620
2	Korčula	43 *	88	131
3	Opuzen	0	11	11
4	Metković	2	3	5
5	Ploče	7	31	38
6	Blato	19	52	71
7	Dubrovačko primorje	27	201	228
8	Janjina	1	45	46
9	Konavle	31	247	278
10	Kula Norinska	3	33	36
11	Lastovo	44	55	99
12	Lumbarda	20	18	38
13	Mljet	33	85	118
14	Orebić	19	136	155
15	Pojezerje	0	28	28
16	Slivno	7	0	7
17	Smokvica	6	31	37
18	Ston	28*	84	112
19	Trpanj	4	53	57
20	Vela luka	9	38	47
21	Zažablje	1	47	48
22	Župa Dubrovačka	26	89	115
Sveukupno		535	1139	1674

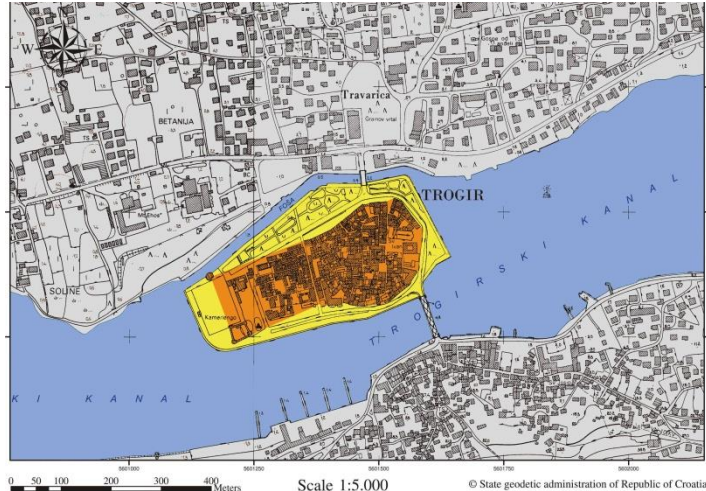
KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- LISTA SVJETSKJE BAŠTINE – UNESCO SITES
- CORE I BUFFER ZONE

- SPLIT

- TROGIR

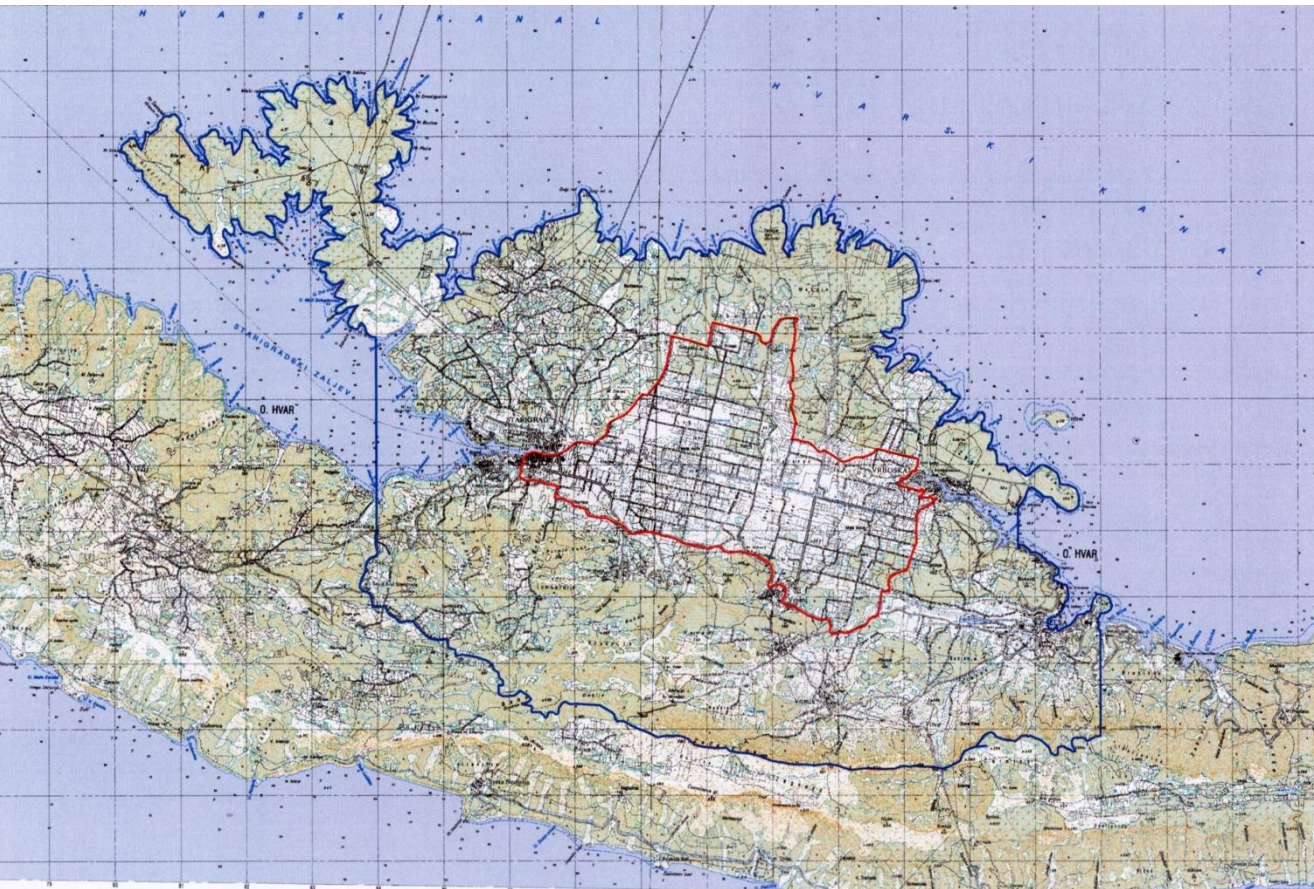

SUSRET JADRANSKIH ZAVODA / ADRIATIC INSTITUTES MEETING DUBROVNIK, 15.11.2018. / November 15th 2018

KONFERENCIJA POD PRITISKOM / CONFERENCE UNDER PRESSURE

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- LISTA SVJETSKJE BAŠTINE – UNESCO SITES / CORE I BUFFER ZONE
- KULTURNI KRAJOLIK STARIGRADSKO POLJE-OTOK HVAR

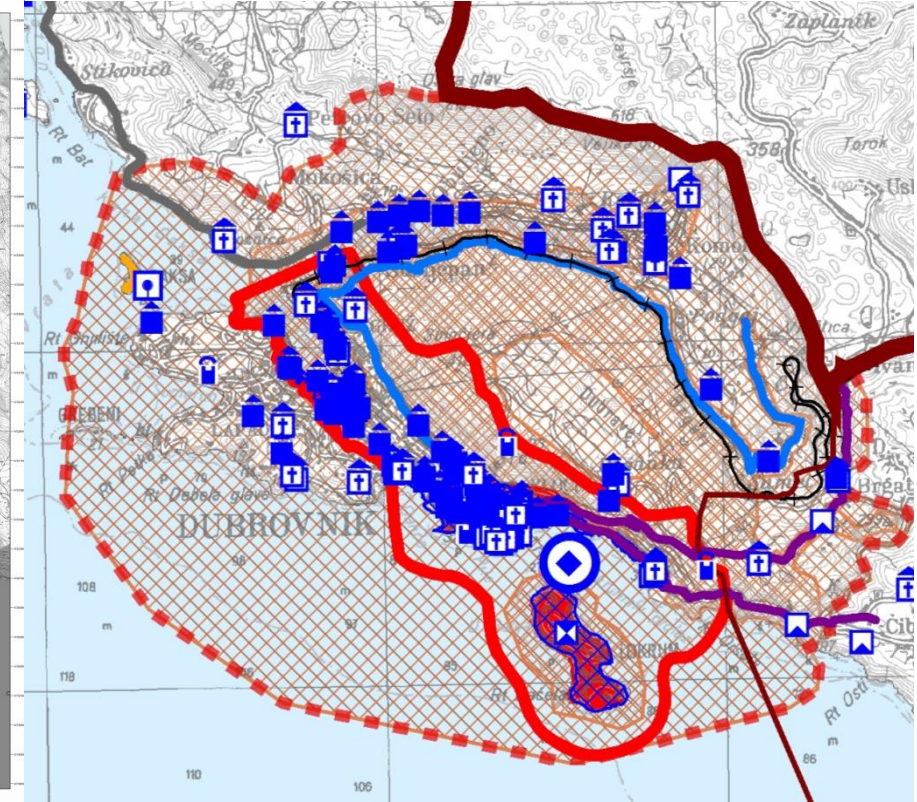
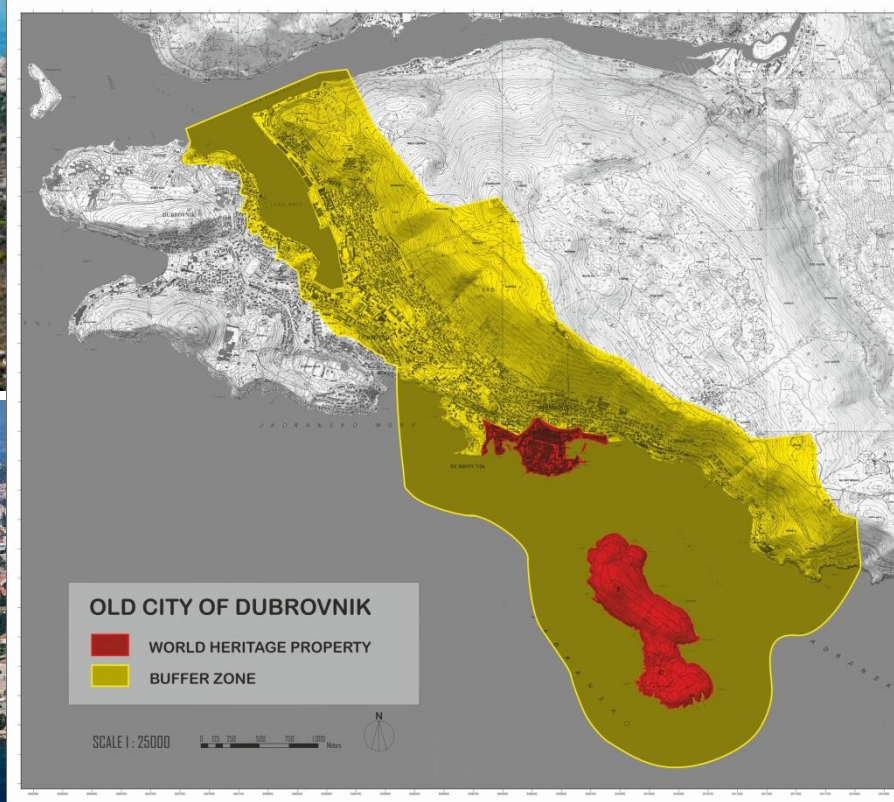
5. THE STARI GRAD PLAIN
WITHIN THE BUFFER ZONE BOUNDARIES

— THE STARI GRAD PLAIN BOUNDARIES
— THE BUFFER ZONE BOUNDARIES

KONCEPT ZAŠTITE KULTURNE BAŠTINE

- LISTA SVJETSKJE BAŠTINE – UNESCO SITES
- CORE - BUFFER ZONE - SETTING

PROMJENE I PRITISCI RAZVOJA

- razvojni i drugi pritisci utječu na **transformacije prostora/krajoblika**, posebno u kontaktnim područjima
- **urbanizacija i litoralizacija** istovremeno znače napuštanje tradicionalnih ruralnih naselja u zaleđu i na otocima što dovodi do zapuštanje i nestajanje vrijednih agrarnih krajoblika i gubitak prostornog identiteta jadranskog dijela Hrvatske
- urbanizacijski procesi utječu na **prenamjene zemljišta u građevinsko** često na način da se ugrožavaju zatečene vrijednosti **nekretnosno poslovanje** - prodaja pogodnosti i privlačnost lokacije
- **turistifikacija** - intenzivni i invazivni razvoj turizma - promjena gospodarske strukture - **monokulturni** način korištenja prostora. Sve veći interes međunarodne turističke potražnje, stacionarne i tranzitne (kruzери)
- **komercijalizacija i eksploatacija baštine** - problem narušavanja međudnosa Grada i okoline, jednako bitan kao i **problem pražnjenja povijesne jezgre** i formiranja atrakcija pogleda na nju po urbanom rubu i izvan njega

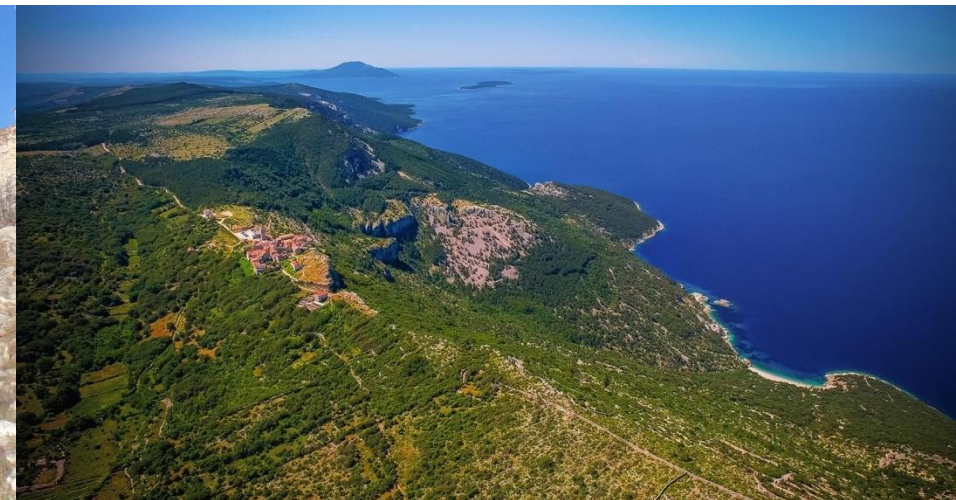
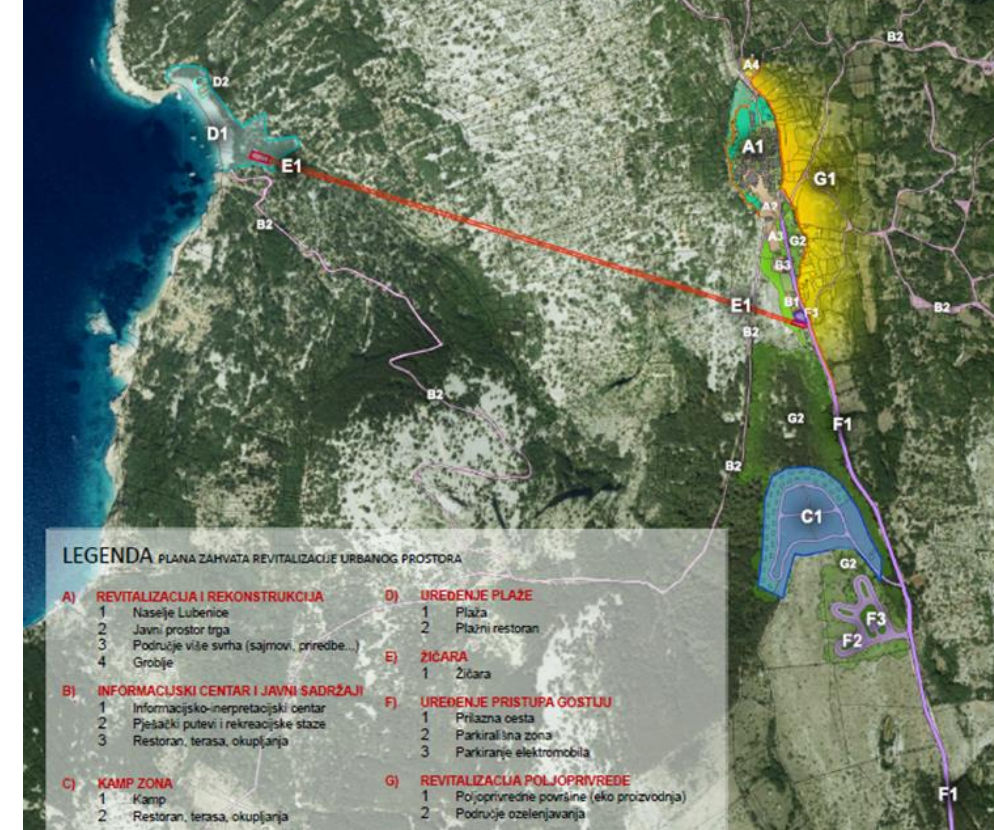
PROMJENE I PRITISCI RAZVOJA

- PRAŽNENJE I NAPUŠTANJE - DEPOPULACIJA POVIJESNIH JEZGRI
- GENTRIFIKACIJA dolaskom bogatijih povremenih stanovnika, obnavlja fizičke strukture ali istovremeno razara društvene strukture i bitno mijenja duh mjesta
- TRANSFORMACIJE PROSTORA I GUBITAK IDENTITETA
- ŠIRENJE GRAĐEVNIH PODRUČJA NASELJA I TURISTIČKIH ZONA
- RAZVOJ PROMETNE (KOPNENE I MORSKE) I ENERGETSKE INFRASTRUKTURE

PROMJENE I PRITISCI RAZVOJA

- TURISTIČKA INDUSTRIJA – prateća infrastruktura
- TRANSFORMACIJE PROSTORA I GUBITAK IDENTITETA

SUSRET JADRANSKIH ZAVODA / ADRIATIC INSTITUTES MEETING DUBROVNIK, 15.11.2018. / November 15th 2018

KONFERENCIJA POD PRITISKOM / CONFERENCE UNDER PRESSURE

TEORIJSKI OKVIR PLANIRANJA I UPRAVLJANJA BAŠTINOM

Povijesni urbani krajolik (Historic Urban Landscape – HUL UNESCO2011.

Valorizacijom širokog prostora grada kao kulturne baštine, zaštićena zona ne percipira se više unutar strogo definiranih granica, već u okviru šireg urbanog, kulturnog i geografskog konteksta s kojim je nedjeljivo vezana. Takav pristup ne negira dosadašnje **konzervatorske pristupe**, nego ih želi **integrirati s razvojnim planovima gradova**.

Međunarodni dokumenti:

- Recommendation concerning the Safeguarding and Contemporary Role of Historic Areas, 1976.
- Charter for the Conservation of Historic Towns and Urban Areas, Washington ICOMOS, 1987.
- European Landscape Convention, 2000.
- Vienna Memorandum - Managing the Historic Urban Landscape, 2005.
- XI'AN Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, UNESCO, 2005.
- Recommendation on the Historic Urban Landscape, UNESCO, 2011.

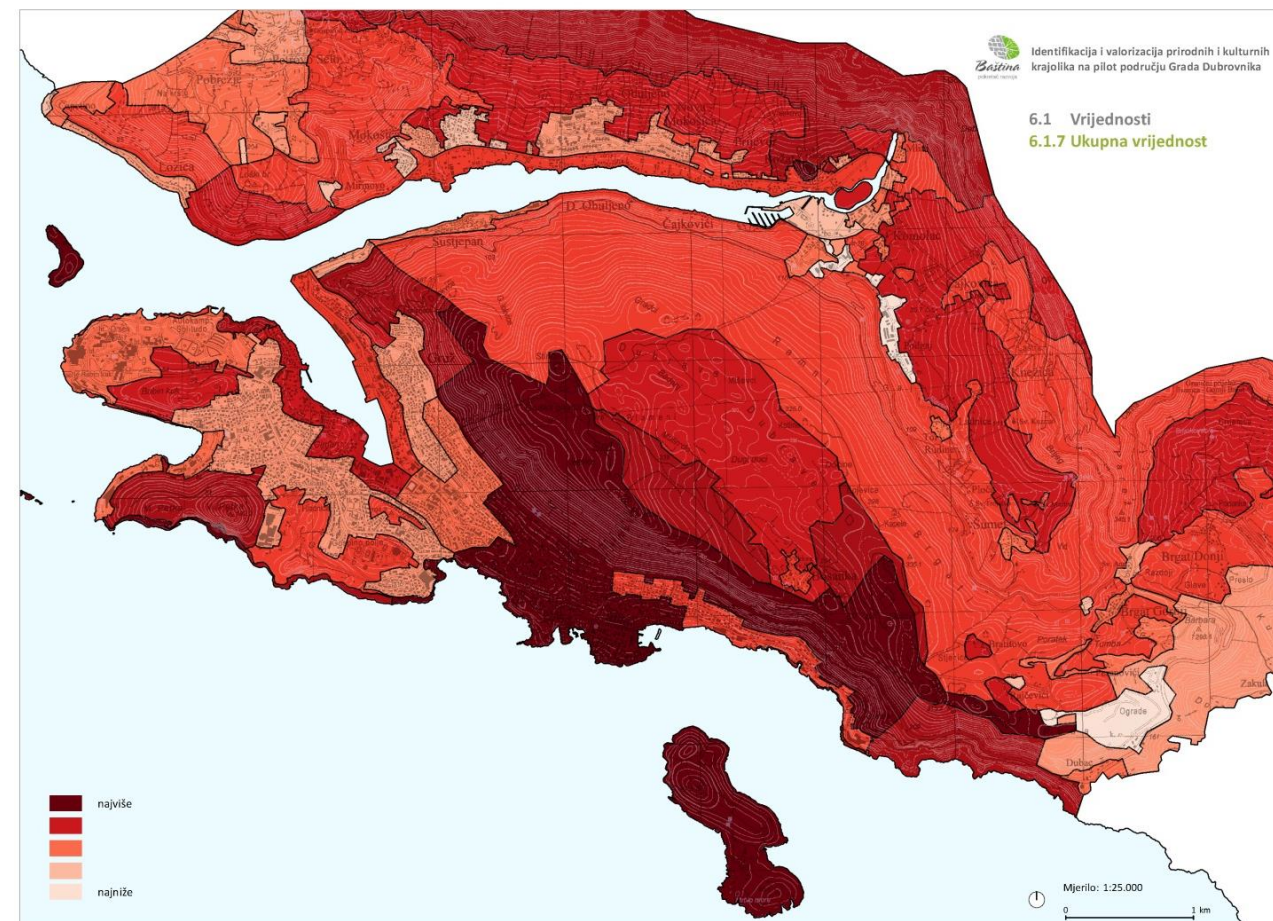
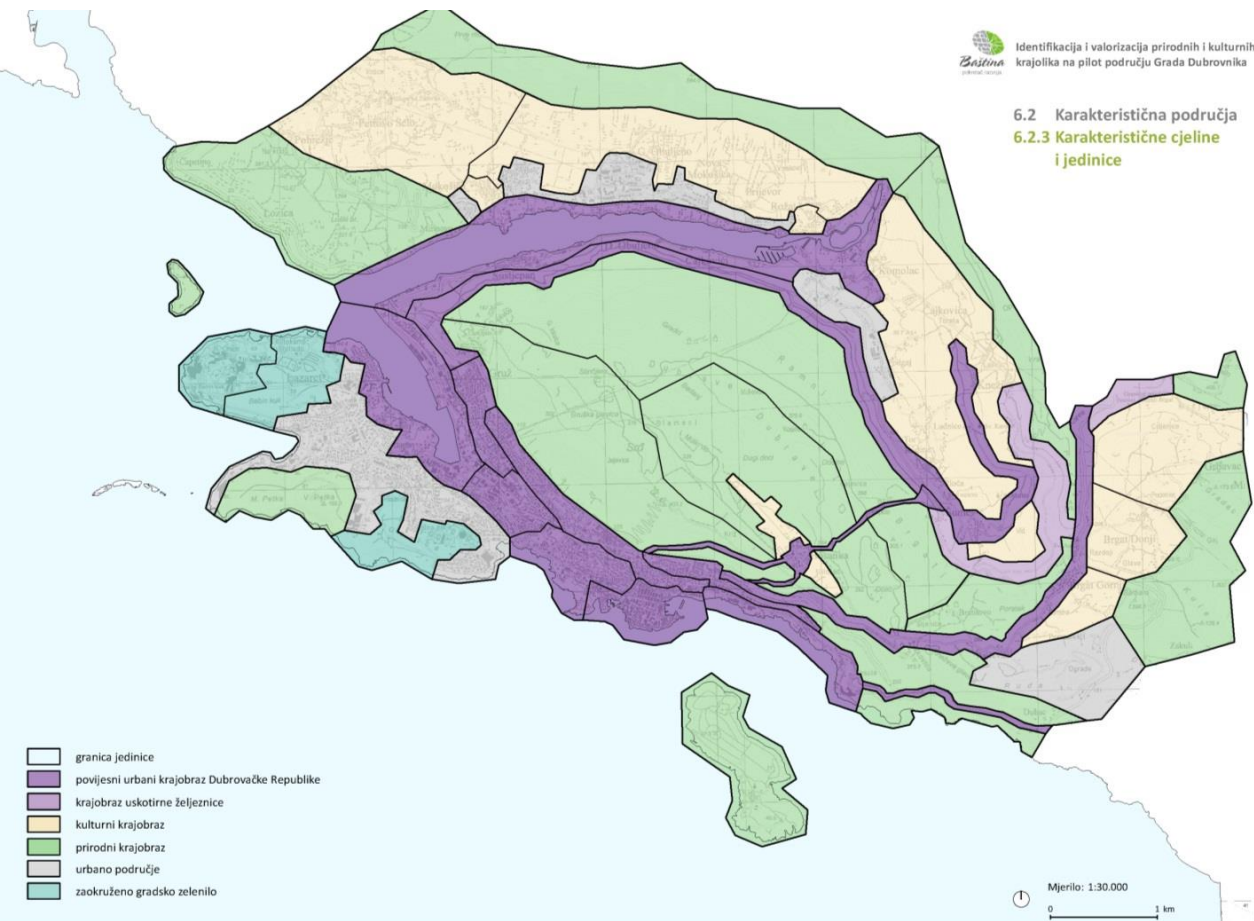
TEORIJSKI OKVIR PLANIRANJA I UPRAVLJANJA BAŠTINOM

- **Povijesni urbani krajolik** uključuje topografiju, geomorfologiju i ostale prirodne fenomene; izgrađeni okoliš, povijesni i suvremeni, infrastrukturu, javni prostor, prostorne sadržaje i organizaciju, kao i vizure i druge elemente urbane strukture. Jednako uključuje i društveno i kulturno djelovanje i vrijednosti, ekonomske procese i nematerijalnu baštine, kao izraze različitosti i identiteta
- **HUL** is the urban area understood as the result of a historic layering of cultural and natural values and attributes, extending beyond the notion of 'historic center' or 'ensemble' to include the broader urban context and its geographical setting. (UNESCO Recommendation, 2011)
- Pristup **Historic Urban Landscape (HUL)** grad analizira i interpretira kao prostorno-povijesni fenomen. To je alternativna metoda podjeli grada na pojedinačno zaštićena područja, odnosno na zone.
- **Vienna memorandum (2005)** "an integrated approach linking contemporary architecture, sustainable urban development and landscape integrity based on existing historic patterns, building stock and context.

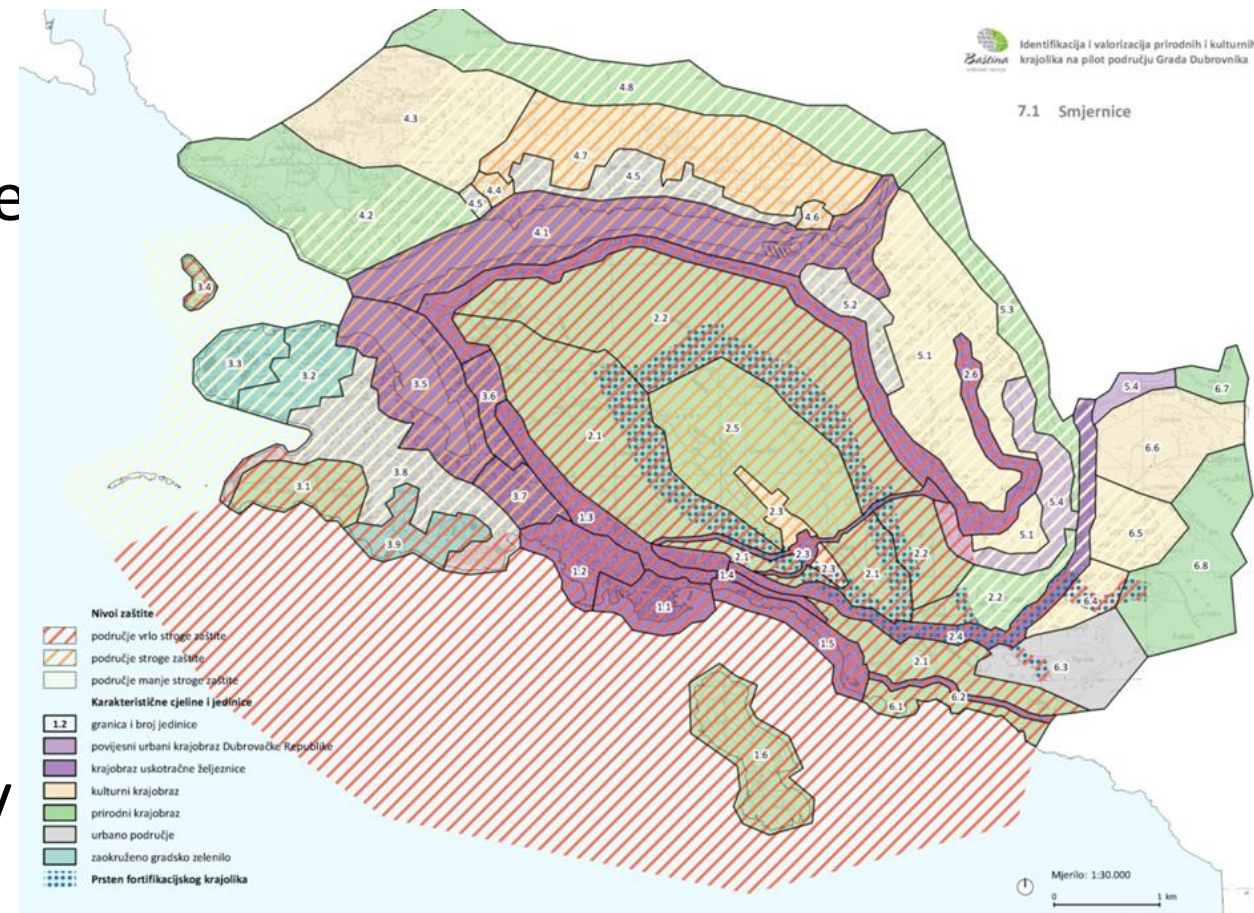

TEORIJSKI OKVIR PLANIRANJA I UPRAVLJANJA BAŠTINOM

- pristup povijesnog urbanog krajolika (HUL) analiza i podjela na karakteristična, homogena područja naselja s obzirom na: urbane i krajobrazne uzorke, namjenu, povijesnu dimenziju i ostale urbano arhitektonske i morfološke karakteristike
- karakterizacija, vrednovanje i zaštite krajolika

- Integralno planiranje - povezivanje konzervacije i urbanističkog planiranja
- Integralno planiranje - traženje ravnoteže između vrijednosti i uloge baštine i razvoja - planiranja održivog korištenja
- Dimenzioniranje **turističkog razvoja** koji ne ugrožava baštinske vrijednosti
- Nedostatak razine urbanističkog plana povijesne cjeline naselja/UPU/ Plan obnove i revitalizacije povijesnog grada / Plan urbane sanacije

Nužno je početi primjenjivati nove metodologije i pristup zaštiti i upravljanju baštinom u kojima je baština subjekt planiranja razvoja, a ne kolateralna žrtva.

Aktivna suradnja konzervatora i planera /urbanista. Podjela odgovornosti.

Nadopuniti zakonodavni okvir kulturne baštine i prostornog planiranja :

- Konzervatorski plan /Plan urbane konzervacije /Konzervatorsko-urbanistički plan
- Plan upravljanja
- Studija utjecaja na baštinu/Heritage Impact Assessment (SPUO; PUO)

HVALA NA PAŽNJI